

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Իրեք ամիս ձեռն տակ քնակարիս :

Հարունակութիւն և վերջ

ՆՈՅՆ ատենուան զգացած սրտիս ուրախութիւնը անպատմելի եղաւ : Հնորհակալեղայ Նստութեոյ որ զիս այն պիտի յայտնի ու սարսափելի վտանգէ մը ազատեց , և այն նորօրինակ բարեւարութեամբ խալըսեց սրտիս տագնապներէն , որոնք զիս տակնուվրայ կ'ընէին պապուս մահուանը պատճառաւ , և իմ այդպիսի միայնութեանս և յուսահատ վիճակի մէջ իյնալուս :

Նիստս որ թշուառութեանցս վախճանը դեռ չէր հասած . կամայ կամայ կ'իմանայի որ Պիանքոլինան կաթ տալէն կը դադրէր , թէպէտև մի և նոյն ժամանակը զգալի կերպով ալ կը գիրնար : Բայ նոր վտանգէն ալ ազատելու համար , իրեն առօրեայ աղը շատցուցի , կերակուրը պակսեցուցի , և չոր խոտի տեղ սկսայ յարդ տալ : Նոգուտ զգուշութիւններ : Բնա՞ղ . իմ կեանքս երկարելու համար , կը տեսնէի որ քիչ ատենէն պիտի ստիպուէի Պիանքոլինային կեանքը զոհելու , որովհետև իմ պաշարներս ալ բոլորովին լմնալու վրայ էին : Փետրուարի 8^{էն} դառնապէս սկըսայ լալ որ յետ այնչափ ժամանակայ , առաջին անգամ կաթէ զուրկ մնացի : Բայ ծրտեսնելով զիս անշարժ ու տխուր , տարակուսանօք ինձի կը նայէր . իսկ ես զարկի ոտքով մէկդի ըրի պատրաստած ամանս , ու վիզը պըլուկելով գրկեցի եռանդով մը և ցաւալից մտածութիւններէս շարժած , սկսայ դարձեալ յորդառատ արտասուքն թափել , մտքէս անցընելով թէ քիչ ժամանակէն վերջի աւտիճանի կարօտութեանս պատճառաւ դանակը անոր վզին վրայ դրած , առջևս տարածուիլ , գըլորտըկիւն ու չնչասպառ մեռնիլը պիտի տեսնայի :

Եւ այն հեկեկալով ու վերջին այցելութիւն մ'ալ ըրի ունեցածներուս՝ տեսայ

որ դեռ հինգ վեց օրուան ալ կըրնան ծառայել , ուստի միտքս դրի որ ինայողութեամբ քանի մը օր ալ աւելի բաւեցընեմ : Բայն կողմը փնտռեցի որ կըրնամ արդեօք ուրիշ բան մըն ալ գտնալ . հիւղին առին անկիւնը ուշադրութեամբ նայեցայ , խոհակերոցը , ախոռ . ամենեւին բան չգտայ : Աստիկ ցուրտն ալ նորէն սկսաւ , և վախը առաւ զիս որ ժամանակին պիտի չկարենամ աղատիլ , և իմ ազատարարներուս ուրիշ բան պիտի չթողում բայց եթէ իմ դիակս , և իմ գերութեան խեղճ ընկերոջս ոսկրները :

Փետրուարի 20^{էն} որոշեցի՝ որ երկրորդ առաւօտը թողում հիւզը առնեմ քալեմ , բայց զիս վտանգի մէջ ձգելէն առաջ ուզեցի օրագրութեանս մէջ ուսել ղանատախտակին վրայ թողուլ թէ ինչպէս այն մտածութիւնը ունեցայ : Երէկ առաւօտ Պիանքոլինային մայելները ցնցեցին զիս , ու ահաւոր երազէ մը արթնացին : Երազ կը տեսնայի որ բոլոր ձեռուրներս արիւնլուայ և խեղճ կենդանւոյն անդամները կտոր կտոր կ'ընէի : Նոր գլխէն , որ մարմնոյն մնացած մասէն զատուած էր , ողբալի մայելներ կը լսէի . և իրապէս անոնք էին որ իմ ախանջներս կը ցնցէին , և զիս այն սգալի երազէն կ'արթնցընէին : Բնա՞ ախորժ իմացայ երբ կենդանի տեսայ Պիանքոլինան . բայց . . . բայց ալ ապրելու համար ուտելիք չունիմ բաց այս օրուրնէս : Աղը , պէտք է վաղը մեռնիլ , կամ մեռցընելքանի մը օր ալ ապրելու համար . բայց ինձի կ'երենար թէ աւազակութիւն ընելու ու աւազակ դառնալու կը պատրաստուէի : Ես ցըրտէն պաղած , սառած , փայտ կտրած , կրակ վառեցի , և կրակարանին դիմաց ծնկան եկած տաքնալու ժամանակս խոր մտածութեան մէջ ինկայ : Ինչ որ գայէրը , կ'ըսէի ես ինձի , կըրնան ձեռն վըրայ քալել վազել , ինչո՞ւ ես ալ պիտի չկարենամ :

Բայ մտածութենէս սիրտս ուրախութեամբ նետեց , բայց անդիէն վախը մէկէն սանձեց զիս . ինչ , երթամ ուրեմն զիս վտանգի մէջ դնեմ այն գա-

զաններէն պատրուտուելու ու անոնց կե-
րակուր ըլլալու այս մէկ այծը չուտելու
համար : Ա՛հ , թող : Սերեւս անոնց
յարձակմանը չհանդիպիմ , բախիրով
մը արագ արագ կ'իջնամ : Այս մտա-
ծութիւնը ընելէս վերջը , ոտք ելայ , ալ
հաստատ միտքս դրի . և այն վայրկենէն
սկսայ անոր գործադրութեանը համար
աշխատիլ : Ա՛յկ օր և մէկ գիշեր բա-
ւական եղան ինձի բախիրը շինելու , ո-
րուն համար մնացած փայտերուն լաւա-
գոյն կտորները գործածեցի : Արջափ որ
կըրնայի լայն ըրի բախիրին խարիսխը ,
որպէս զի ձեան խորը չմտնայ : Այծուն
թաթերն ալ կը կապեմ որ չկարենայ
շարժիլ , և այնպէս կռնակս կը դնեմ :
Տղայութենէս վարժած եմ բախիր
գործածելու , յուսամ թէ ձախորդու-
թիւն մը չհանդիպիր , քիչ ատենէն
դաշտագետին հասնելու :

Պառկեցայ մէկ ժամ քնանալու հա-
մար , բայց լի խռովութեամբ . աչքիս
առջևը կը տեսնայի իմ բանտս ուր այն-
չափ նեղութիւն քաշեցի , ուր պիտի
թողուի իմ խեղճ պապուս մեռեալ նըշ-
խարները , սարսափած կը յիշէի միջոցը
որ զիս գեղէն կը բաժնէր , բայց մտածա-
ծիս վրայ հաստատուն կեցայ : Այն
մտածութիւնը միայն թէ քիչ ատենէն
հօրս վիճակը պիտի իմանամ , այնպիսի
անհամբերութիւն մը վառեց ներսս ,
որ չեմ կրնար բացատրել : Բախիրը
պատրաստ է , պատրաստ է նաև իմ
թշուառութեանցս և ազատութեանս
ընկերը կապելու և ապահովցրնելու հա-
մար չուանը , պատրաստ է խոտը որ ա-
նոր անկողնի տեղ պիտի ծառայէ . ամէն
բան պատրաստ է , ամէն բան կարգի
մէջ է : Ինձի հետ պիտի առնում նաև
Յաղափս նմանող լինելոյ Բրիսպոսի սուրբ
գիրքը , որուն հետ մէկտեղ կ'ըսեմ , իմ
այս վերջի նեղութեանս վտանգաւոր
վայրկեաններուն , որ առջևէս կ'եր-
թան : « Բստուած իմ , քու փառացրդ
համար մինչև այս ժամս հասայ : Բու
միայն ազատեցիր զիս այնչափ նեղու-
թեանց մէջէն . փրկէ զիս բոլորովին Բս-
տուած իմ , որովհետև ես ողորմելիս

ինչ կրնամ ընել , և առանց քեզի ուր
պիտի երթամ : () Գնէ ինձի Բստուած
իմ և ամենևին չեմ վախեր , » :

ԽԱՐՏԻ 2

Հօրս տունն , անոր քովն եմ , կարգաց
հայրս իմ օրագրութիւնն , որն որ չու-
ղեցի հիւղին մէջ ձգել , ուրիշ նոր կեր-
պով մը ազատելուս պատճառաւ : Ինքը
կը ստիպէ զիս վերջաբանն ալ ընելու :

Այլալուծիւնս որ դեռ կ'իմանամ ,
մէկ շաբթուան ուրախութենէս ետքն
ալ թող չտար որ կարգաւ իմ վերջի
գերութեանս դէպքերը գրեմ : Բանե-
րը ինչպէս որ երեւակայեր էի այնպէս
գնացին : Հիմա շարունակեմ օրագրութիւնս :

Փետրուարի 21^{ին} ցուրտը սաստկա-
ցած էր , մտածեցի վայրկեան մը չկոր-
սնայրնել : Պէտք էր բաւական ճամբայ
մը բանալ բախիրին համար : Ս'իտքս
ընկաւ որ ձիւնը հիւղին մէջ նետեմ , և
այս մտածութիւնը աշխատութիւն թե-
թեցուց : Ա՛յ երջին ատտիճանի յոգնու-
թիւնը ստիպեց զիս քիչ մը հանգչելու ,
ու կրակ վառեցի : Հազիւ ծուխը սկը-
սաւ ելլալ , հիւղէն դուրս բարձրաձայն
աղաղակներ սկսայ լսել : Ակբան կար-
ծելով՝ որ չըլլայ թէ գայլերու ոռնալ ըլ-
լայ որ զիս պատրուտելու կը դիմեն .
սկսայ դողդրդալ , ու մէկէն դուռը գոցե-
ցի . բայց վախս մէկ վայրկենէն աւելի
չտուեց . կը լսէի որ զիս յանուանէ կը
կանչէին , ես ալ որչափ որ ձայն ունէի
անով պատասխանեցի անոնց : Աւրա-
խութեան աղաղակները արգելք եղան
իմ ձայնս լսելուն : Ա՛յ երջապէս մէկ խառ-
նաձայն աղաղակ մը մինչև դուռը հա-
սաւ , որ իբրեւ զօրացրնելու ու աշխա-
տելու սիրտ կու տային : Վառորդէ
մը վերջը իմ ձեռք զարկած ճամբաս
լմնացողին բաւական լայնութեամբ :

Հայրս հազիւ թէ սպասեց որ ճամբան
դիւրանայ , աղաղակելով ցատքեց մէկէն
հիւղին մէջ , և ահա ես իր գիրկն էի :
Հարցուց թէ ի՞նչ է պատգ : Այս ալ-
լալութենէս չէի կրնար պատասխանե-
լու : Բանեցի հօրս ձեռքէն և տարի ցը-
ցուցի մատովս անոր գերեզմանը , և վրան

սնկած փայտեայ խաչ , և լալ սկսայ :
Լստքը երբ սկսայ հանդիպածը պատմել ,
Հիմա ատենը չէ , որդեակ իմ , ըսաւ
հառաչելով . նոր դժբախտութեան մը
չհանդիպինք , ժամանակնիս քիչ է և
զիւրկն չէ գառնալը :

Հօրս հետ եկող անձինքը Պետրոսը
և երկու հօրեղբարքս էին : Լմէնքը
գրկելով գգուեցին զիս . և զարմանա-
լով կը նայէին իմ այսպիսի մանկական
հասակիս խոհեմութեանը և դառնալու
պատրաստութեցս վրայ , և հաւնեցան
ու գովեցին : Արտշուեցաւ որ նոյն վայր-
կենին դառնանք՝ ու ճամբայ ելանք : Լս-
րաւ որ գայլերը կը ընային վրանիս յար-
ձրկիլ , բայց մենք ալ լաւ զինուած ու
պատրաստ էինք անոնց դէմ դնելու :

Շուտով իջանք , բայց մեծ աշխա-
տութեամբ : Լմենէն աւելի ես նեղեցայ
արեւուն լուսէն , և այնչափ ձեան ան-
դրադարձութենէն : Շատ զարմացայ
տեսնալով իրենց աշխատութիւնը որ
մինչև ինծի հասնելու համար ըրեր էին .
և իմ սաստիկ երախտագիտութեանս
ցոյց ուրիշ բան չէի կրնար փոխարինել՝
բայց եթէ ամէն անգամուն որ կը ընայի՝
հօրս գիրկը կ'իյնայի :

Ղուռն խեղճ պապուդ հետ մէկտեղ
Ղաեկտեմբերամսունապատած կ'ըլլայիր
կ'ըսէր ինծի հայրս , թէ որ ցուրտը շա-
րունակելու ըլլար . բայց ձիւնը կա-
կըղցաւ , և ամէն փորձերնիս անպտուղ
եղան : Չորս անգամ այս աշխատութիւնը
սկսանք , և չորս անգամուն ալ հարկա-
գրեցանք ականայ ետ կենալ անկէ :

— Բայց ճամբան առջին օրէն գոցուե-
ցաւ ուրեմն :

Ինչ ատենը հայրս խիստ ձախորդ
դէպք մը պատմեց ինծի , որ ինքը լեռ-
նէն իջնալու ժամանակը վտանգի մէջ
ընկեր է , ձեան հիւսի մը մէջ կորսուե-
լու : Օ ինքը անդունդի մը եզերքին
վրայ կիսամեռ գտեր ու անզգայ տուն
տարեր են , և հազիւ թէ իրեք օրուը-
նէ վերջը խեղքը գլուխն եկեր է : Բայց
այն ատենը խիստ ուշ էր , զմեզ փրկե-
լու համար փորձի ձեռք զարնել :

Չեմ խօսիր հօրս քաջած նեղու-

թեանցը և ոչ իրեն զմեզ աղատելու հա-
մար ըրած փորձերուն վրայ . բայց գե-
ղի նեղութիւնները աւելի սաստիկ ե-
ղան քան թէ հիւզին մէջ :

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐ

Որ շատ խօսի սակաւ քսէ
Զըռացողայ լինի դասէ :

Էջը ձիուն քովէն կ'երթար
Ու զինքը ձի կը կարծէր .
Յանկարճ դիմացնին փոս ելաւ ,
Ձին թափ տուաւ կը ցաթկէր .
Էջն 'ի ցաթկէն կ'իյնայ 'ի փոս ,
Կը ճանչնայ զինքն ինչ որ էր :

Բանտն է միակ յանցաւորին վայլած տուն ,
Ծուլին բանտը իր անկողինն է անքուն :
Յանցաւորներն կ'ուզեն ելլել 'ի բանտէն ,
Ծոյնն ու յիմարն բանտած մընալ կը սիրեն :

Զրկումն .

ԴԱՐԵՐԵՆ՝ սիրտ առ վայր մի ,
Հին աղբ անդուլ թունդ քոյին .
Քանզի երկինք զայդ կամի
Ձի ես թողից զնոսին :
Կեանք քո դալար քեզ չըտան
Բայց վիշտ , անձուկ , տառապանս .
Այլ գոյր առիթ կորստեան՝
Թէ քեզ տըւեալ էր հըրձուանս :
Եւ թէ նոքա չեն հասու
Սիրոյդ եւ դառն ըղգացմանց ,
Հաւատարիմ կաց միշտ դու ,
Աստուած գիտէ 'ի բարձանց :
Համբերեսցուք անարդարունջ
Յորչափ ցոգեն արտասուք ,
Ու անցեալքն 'ի մէնջ՝ դան յանուրջ՝
Երջանկութեան հին աւուրք :
Ահա ծաղկունք երեւին ,
Ահա թըռչնոց լըսին երգք .
Ե'րթ մընչեա , լայ առանձին ,
Եւ մի գուժեր բարձր եղբք :
Յաւերժ աստղունքն 'ի վերուստ
Ահա երթան ոսկեփայլ .
Ժըմտին քաղցրիկ 'ի հեռուստ ,
Ու ո՛չ եւս ըզմեզ յիշեն այլ :